

HİNT-TÜRK MASAL İLİŞKİLERİ¹

PROF. DR. WALTER RUBEN

A) İstanbul No.7 : DİLSİZ SULTAN.

Masal incelemeleri sırasında bazen zamanımızda yaşayan bir masalın, bugünkü bilimsel kuralları ve her türlü ihtimaller göz önünde tutulduğunda bile yüzyıllar önce yazılandan “daha yaşlı” olduğu görülmektedir. İşte böyle bir olguda modern Türk masalının en az 900 yıl önce yazılmış bir Hint edebi masalından daha eski olduğudur.

M.S 11. yüzyılın başlarında Kaşmirli bir Hindu olan ünlü Somadeva gayet büyük bir eser meydana getirdi. “1001 Gece” Ön Asya için ne ise “Hikayeler Denizi”nin de Hindistan için değeri de aşağı yukarı aynıdır. Bir çerçeve hikayesi şeklinde olan bu kitap, bütün ruhların hâkimi olup bir çok insan ve Demon prensesler ile evlenmeyi başaran kahraman Naravahanadatta’ın uzun romanıdır. Onun evlenme maceralarından birisi şudur:

“Bir gün Nar. dostu ve veziri Gomukha, yanında olduğunda atla avlanmaya çıkmıştı, ormanın derinliklerine daldıkça yavaş yavaş hizmetkarlarından uzaklaştılar. Sonunda çok güzel bir yerde ikiside durdular. Biraz dinlendikten sonra top oynamaya başladılar. Burada dinlenmeye çekilmiş ihtiyar bir zahit (dinin yasak ettiği şeylerden sakınan) bir kadın vardı, (Hindistan’da ihtiyarlar ibadet etmek için ormana dinlenmeye çekilirler) ve Nar’ın attığı top tesadüfen bu kadının basına deydi. İhtiyar kadın buna hiç de o kadar kızmadı, yalnız güldü ve “Şimdi bu kadar kibirlisin Karpurika’yı elde ettiğin zaman kim bilir nasıl gururlanacaksın!.” Kahraman prens nezaket ve korku ile ihtiyar kadından af diledi ve ondan Karpurika hakkında söylediklerinin anlamını sordu. Kadın ona Karpurika’nın Kampferland prensesi olduğunu, bütün erkeklerden nefret ettiğini ve her türlü evlenmeyi reddettiğini, fakat onu kocalığı kabul edeceğini anlattı.

¹ AÜ, DTCF Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, Eylül 1942, Ankara. (Çev: Necip Üçok)

Nar. bu prensesi aramak için Gomukha ile birlikte hemen yola koyuldu. Gomukha önce gezi için gerekli olan hazırlıklarda bulunmak istiyordu, fakat Nar. ihtiyar kadının sözlerinin hemen gerçek olması gerektiğini ve bunun için zaman kaybetmeden (kıza kavuşma arzusu onu sabırsızlandırıyordu) yola koyulmaları gerektiğini söylüyordu. Geceyi bir ağaç üzerinde geçirdiler. Bir aslan geldi, her ikisinin de atlarını parçaladı. Nar. hançerini ağaçtan onun üzerine fırlattı (Gomukha aslanı öldürmek için ağaçtan atlamasına izin vermemişti) ve ertesi gün ikisi de yaya, yollarına devam etmek zorunda kaldılar. Sonunda ıssız bir şehre vardılar. Fakat usta bir dülger şehirde insan gibi hareket eden robotlar yapmıştı, yine bu dülger onlara kendilerini havadan Kampferland'a götüren sihirli bir araba yaptı..." Masalın birinci parçası burada bitiyor.

Hiçbir Hintli çekilip bir köşede oturan bir kişinin bu çeşit bir hakaretini gülümseme ve hemen hemen ödüllendirecek şekilde kabul etmeyeceği okurken gözüme çarptı. Prenslarin zahitleri (dinin yasak ettiği şeylerden sakınan) herhangi bir şekilde küçümsedikleri sayısız Hint hikayeleri vardır, fakat her seferinde onlar kötü bir şekilde lanetlenirler ve bu azizlerin bedduaları hiç şüphesiz yerine gelir. Bu çeşit hikayelerden amaç zahitlerin gücünü göstermektir. Bu yüzden Nar.'ın uzakta bilinmeyen erkeklerden nefret eden bir prensesin kendisi ile evleneceği hakkında ihtiyar kadının söylediklerinin yerine geleceğine inanması doğrudur. Hindistan'ın bu çeşit zahitleri (dinin yasak ettiği şeylerden sakınan) Ön Asya masallarının dervişlerine benzerler. Fakat bizim masalımızda bahsedilen olan kişi, Tanrı Şiva'nın baş gözdesi kahraman Naravahanadatta'dır, öyle görünüyor ki onun herhangi bir şekilde lanetlenmiş olduğunu anlatmaya şair cesaret edememiştir. Fakat bu masalın asıl barışma kahramanın bu işten böyle kolayca kurtulamadığı da kabul edilmelidir.

Bu masalın daha eski daha halk malı bir çeşidi de şimdiye kadar Hindistan'da ortaya çıkmamıştır. Fakat tam bu ihtiyar kadın motifi İstanbul masalları arasında üç defa belirlenmiştir.

1) Bir padişahın oğlu bütün gün bir altın bir topla oynardı. Köşkünde bir çeşme vardı. Bir gün su götürmek için oraya bir ihtiyar kadın geldi, şehzade eğlenmek için topu fırlattı ve ihtiyar kadının testisini kırdı. İkinci ve üçüncü seferde de aynı şeyi yaptı. O zaman ihtiyar kadın uzun süre yendiği kızgınlığını açığa vurarak: "Başka bir şey istemem dilerim ki Dilsiz Sultan'a âşık olasın!" dedi.

Şehzade bu sözler üzerine uzun uzun düşündü, hastalandı (masallarda aşık kahramanların olduğu gibi) sonunda merak içinde olan babasına başından geçenleri açtı, babası da birçok hazırlıklardan sonra onu lalasıyla (uşak veya sadrazam) yola çıkardı.

2) Bir padişahın oğlu 14 yaşına girince babası ona iki çeşmeli bir saray yaptırdı, çeşmelerin birinden yağ, ötekinden bal akıyordu. Bir gün bir ihtiyar bir kadın geldi, şehzade bir taş atıp testisini kırdı. Ertesi ve daha ertesi gün de aynı şeyler tekrarlandı. O zaman ihtiyar kadın: “Delikanlı, Allah’tan Üç Portakal Perisine âşık olmanı dilerim!” dedi. Şehzade hastalandı ve yalnız başına yola koyuldu.

3) Bir padişahın en küçük oğlu, yanında bir çeşme bulunan köşkte oturuyordu. Bir ihtiyar kadın geldi, şehzade sapanla bir taş attı ve testisini kırdı. Üçüncü defasında kadın: “Allah’tan umarım, ağlayan ve gülen Elmaya âşık olasın!” dedi. Şehzade hastalandı, sonunda iki ağabeyi ile Elmayı aramak için yola koyuldu.

Bu üç Türk masalının başlangıçları Hintçe masalla kıyaslandığında bunlar arasında belirli bir tarihi ilişki bulunmasına şüphe edilmez. Herhangi bir edebiyat tarihçisi 900 yıl önce yazılmış olan Hint masalının Türkçe masalın kaynağı olduğunu kabul etmeden geçemezdi, fakat bu Türk masalının doğrudan doğruya Hint masalından alındığı olası değildir. Somadeva’nın eseri Ekber Şah zamanında Farsça’ya çevrilmiştir ve bu çeviri İstanbul’a gelmiş olabilir, fakat masal incelemelerine alışmış olan herkes, bu Türk masallarının Hintçe’sinden çok daha orijinal bir anlatımı olduğunu kabul eder. Somadeva’nın kaynakları hakkında henüz bilgi veremiyoruz. O, Nar. Hikâyesini genel olarak Gunadhya’nın M.Ö. 3.-2. yüzyılda yazdığı kaybolmuş bir kitaptan almıştır. Fakat bu episode’un orada ne şekilde betimlendiğini henüz bilmiyoruz. Bunu bilmiş olsak bile daha eski olan bir Hint kitabının yazılmış bir masal yani bir kitap olması dolayısıyla kendinden eski halk masalına dayanması gerektiğini de hesaba katmak gerekir. Bu noktayı kendisi Somadeva’da (Gunadhya’nın kitabı Somadeva’nınkinden ayrı olduğunda bile) dikkate alınmalıdır. Ve bunun tersi olarak büyük şairlerin (Somadeva veya Gunadhya gibi) edebi masallarından da halk masalları doğabileceği ihtimali vardır. Fakat bu durumda Hint masalı ihtiyarın karakterini alışılmadık derecede yumuşak huylu gösterdiğinden ve Türk masalında ihtiyar kadının kızgınlığı

ve laneti onunla kibirli şehzade arasındaki duruma daha çok uyduğundan bu Türk masalı başlangıcının orijinal şekliyle korunduğu ve fakat Hintçe'sinin, Nar.'ın şeref ve itibarını korumak amacıyla sanat kurallarına uygun olarak değiştirildiği (yukarıya bak) sonucuna varmak daha mantıklıdır.